

בגמ' מכלל דבהמה גופא שריא דאל"כ הו"ל לאשמעי' דבהמה אסירא וכ"ש האבר
 אבל הרמב"ם לכתב שהחתיכות אסורות משום אבר מן החי ליכא למידק מידי
 מניה די"ל דבהמה נמי אסירא משום טרפות אלא דקמ"ל דחתיכה אסורה משום
 אבר מן החי שזה איסור נוסף חדא דמטמא ועוד דאסור לבני נח ע"כ.

יהי' שיהיו ד"ת אלו למנוחת מו"ר ועמ"ר החה"ש הרה"מ המקובל
 האלקי סיני ועוקר הרים הרה"ג כמה"ר ר' מצליח מאזוז הכ"מ
 נ"ע זיע"א ותנצב"ה. המוכה ע"י ערל ברחובות קריה הי"ד.
 א"ל נקמות ה' א"ל נקמות הופיע.

אוצר החכמה

סימן קמח

הרב שמעון חירארי הי"ו
 כפר-שלם, תל-אביב

התשס"ב

(המשך מסימן קכג)

התשס"ב

ואחכ"ר להזש"א ז"ל ח"ב דס"ח ע"ג ד"ה סד"ר שהביא להא דהמש"ל הגז'
 :הביא משה"ק עליו השע"ה ז"ל מההיא דאמרינן ספק קרא ק"ש א"ח וקורא מ"ט
 ק"ש דרבנן וסדר"ל. ות"י הוא ז"ל: דע"כ ל"ק המש"ל כן אלא היכא דדבר זה
 בחזקת איסור אלא שאנו דנין אם נעשה דבר המתירו או יש לחלק דאם נעשה
 דבר המתירו אלא שאנו מסתפקים אם נעשה כהלכתו אזלינן לקולא אבל היכא
 דהספק הוא אם נעשה דבר המתירו אזלינן לחומרא. אבל היכא דאעיקרא דמלתא
 אנו מסתפקין בגוף האיסור ודאי סדר"ל בכל גוונא. מעתה ליחא לכל מה שהק'
 השע"ה ובודאי דנעלם מהשע"ה כוונת המש"ל וזה כוונתו אמת ויציב עכ"ל. אמור
 מעתה א"כ גם כאן בספק אי בירכה ברה"מ אי אמרת דרבנן א"ח לברך מספק גם
 לפי סברת המש"ל הגז' כי זה עצם הדבר שאנו מסופקים בו. ואין לומר דשאני
 כאן שאכלה ודאי הוי כאתחזק איסורא וכסברת הפרה"מ הנ"ל, דהרי גם בק"ש
 כשהגיע זמנה הוי כאתחזק איסורא ובכ"ז הולכים להקל מטעם כי הוא עצם הדבר
 שאנחנו מסופקים בו. ודכותה בברכת המזון כנלע"ד.

ובכ"ן הדרן לענינינו כפמ"ש ההנ"ז ז"ל שיש עוד נפקותות וחדא מינייהו נקט
 א"כ דברי השואל בהרע"ז הנ"ל שאמר מאי בעי הגמ' לא מדוייקים ומוכרחין אנו
 לומר שכונתו היא איך הגמרא אומרת נ"מ לאפוקי רבים י"ח והלא קול באשה ערוה.
 ולכאורה י"ל לפי מ"ש המעיו"ט ז"ל שם על דברי הברייטא: אשה מברכת לבעלה.
 כ' הוא ז"ל אבל לאחר לא יע"ש. וא"כ הנ"מ תיא להוציא בעלה י"ח ובכה"ג י"ל

לא החמירו רק בק"ש שיש בה עומ"ש ומיהו לישנא דגמרא: לאפוקי רבים י"ח מראה באצבע לא רק לבעלה וק' להמעיו"ט הנז'. (ומיהו דבריו הם מהגמ' לקי) וי"ל. ולשון הגמ' הנ"ל הוי. תיובתיה גם לתשובת הרע"ז הנז' לאהס"ר שתי בתי השני לפמ"ש הרמ"א ס"ג בהגה דבקול הרגיל ליכא ערוה א"כ נ"מ בזה (ובמגילה דהוא בעשרה אפ' דל"ש שיהא רגיל לכל העשרה עכ"ל. וק' והלא בברכת המזון אמרנו נ"מ לאפוקי רבים י"ח (ולא חילק בין רבים לרבים) וא"כ גם בעשרה או יותר מוציאות, וא"כ מי מפסי לן שבמגילה ל"ש שיהא רגיל לכל העשרה. ובברכת המזון שייך שיהא רגיל לכל העשרה. (וק' לומר מיעוט רבים שנים, דא"כ מספיק לומר להוציא אחר י"ח ודי אבל אי אמרינן רבים כמשמעה י"ל חידושא קמ"ל גם רבים מוציאה למרות דלא שייך בזה שיהא רגיל לרבים בכ"ז מותר ול"ח לקול באשה ערוה. א"נ דל"ח לזילותא דרבים, ודלא כתוס' בסוכה הנ"ל. ועי' בהרא"ש וי"ל שנראה שגירסתו לאפוקי אחרים י"ח וא"כ אפשר לפרש הכונה שכל אשה תוציא בעלה. (ואחרים שמשמעותו ל"ר קאי אכל גברות) וכפי"ז ניחא קו' המעיו"ט ז"ל הנז' ודוחק.

והרע"ז הנז' כי ע"ד הכל בו תמוהים מאד. דהא לפי טעמו נראה פשוט בדיעבד מהני דהא לא מצינו אצל שום פוסק דמחמת קול באשה ערוה לא יצא ידי חובת ק"ש וצריך לקרות עוד הפעם. והתם במגילה אפילו בדיעבד לא יצא להסוברים דנשים אין מוציאות כמבואר בש"ע סימן. תרפ"ט סעיף ב' דדוקא השומע ממחוייב יצא ולהך שיטה נשים אינן מחוייבות כמבואר במ"א סק"ז שם וצ"ע עכ"ל. ולע"ד י"ל בפשיטות לפמ"ש המ"א גופיה בסק"ה שיש טעם אחר מדוע הנשים א"מ האנשים במ"מ שלא כנ"ח דהוי כמו קריאת התורה. ופסולה מפני כבוד צבור. (ועי' בלבושי שרד ז"ל סק"ה שהם שני תי') וא"כ משם בארה שהטעם שהנשים אינן מוציאות משום שאינן חייבות אינו מוחלט, וא"כ בפשיטות י"ל שהכל בו סובר טעם שלא מוציאות משום קול באשה ערוה ולא מטעם משום שאינן מחוייבות. או כלך לדרך זו. דברי הכל בו (משם עשרת הדברות) מוסבות למ"ד שהן חייבות שגם הן היו באותו הנס. אבל בכל זאת לא מוציאות את האנשים מטעם קול באשה ערוה. וכך מראה לשונו של אחר שכ': כיון שחייבות מוציאות. כ' והבעל עשרת הדברות כ' שלא מוציאות מטעם קול... ועוד אי סבר אינן מחוייבות א"כ בלא"ה לא מוציאות ומדוע הוצרך לטעם קול באשה אלא ודאי דדבריו קאי אמאן דאמר חייבות ובכל זאת לא מוציאות מטעם קול וא"כ אה"נ שבדיעבד מהאי טעמא דקול יצאו כסברת הרע"ז הנז' ולמ"ד לא מוציאות מטעם שאינן מחוייבות גם בדיעבד לא יצאו ומה הקושי בדברי הכל בו שכ' עליו: תמוהים מאד והניחם בצ"ע. ונהפוך דברי הכל בו ברורים ודעת שפתיו ברור מללו. ודברי הרע"ז לאהס"ר צ"ע וכפי"ז נדחה מה שהסיק שהכל בו סובר דמחמת קול ערוה אפילו בדיעבד לא יצא ופ'.

ולאור האמור שבעל י הדברות קאי למ"ד נשים חייבות ניהא משה"ק דר' השואל מההיא דברהמ"ז דל"ח מטעם קול באשה כנז"ל. בהקדם עוד מה שחק' השואל שם לשיטת בה"ג (בתוס' דסוכה הנ"ל) דמשום זילותא אין מוציאות. א"כ נפשוט הבעיא הנז' בברכות דמשום זילותא אין מוציאות והרע"ז שם תי' דהבעיא דברכות לענין דיעבד יע"ש. וכפי"ז תת' קו' הא' על הכל בו הנז' די"ל הכל בו מיירי לענין לכתחילה. ובעית הגמרא לענין דיעבד ובדיעבד מודה גם הכל בו שיצא, וכמ"ש הרע"ז גופיה דלא מצינו אצל שום פוסק מחמת קול באשה ערוה לא יצא י"ח ק"ש וכנ"ל (ומה שהרע"ז לא תי' כך משום שסבר שהכל בו קאי למ"ד נשים אינן חייבות...) ודע שמה שהפ' לא חשו להאי סברה דבעל עשרת הדברות וגם בקריאת התורה שיש בה נגונים וטעמים לא הזכירו רק הטעם משום זילותא נ"ל בדרך אפשר משום דלא אמרינן קול באשה ערוה גם בק"ש אלא היכא דהוא קורא ק"ש והיא שרה זמר אחר וזה מפריע לכונה. אבל אם היא בעצמה קוראת בנגינה להוציא. מאחר דהוא שומע אותה הקריאה לצאת י"ח אגב עבדיתה לא מהרהר כנ"ל אם אפשר.

אלא דבעיקר דברי השואל הללו יש להתיישב דהנה מ"ש לפשוט את הבעיא לפי בעה"ג משום זילותא לא ידענא איך נפשטה הבעיא. וצ"ל שכונתו שאין כאן הנפקותא דהזכירה הגמרא אינה, אבל כבר אמרנו שלא חסר נפקותא אם לא שנאמר דכונתו כדכתיבנא מעיקרא דהיינו א"כ איך אמר ג"מ לאפוקי רבים והלא איכא זילותא מיהו לשונו שכ': א"כ נפשוט האבעיא הנ"ל בברכות דמשום זילותא אין מוציאות עכ"ל. לא משמע הכי.

והשתא דאתינא להכי דבעית הגמרא היא בדיעבד ניהא משה"ק הר' שער אפרים ז"ל סי' י"א על הגה באשיר"י פ"ק דמגילה שכ' נשים חייבות בברכת המזון מהתורה. אבל אינן מוציאות את האנשים לפי שאינן יכולין לומר ברית. והק' עליו נגמ' ברכות הנז' שאמרה ג"מ לאפוקי רבים י"ח, ואף שכ' הטעם מפני שאינן יכולים לומר ברית, אבל כד מעיינת בתוס' שם ד"ה גשים... מוכח משם דאי גשים בבהמ"ז דאורייתא או מוציאות האנשים יע"ש וכפי האמור ניהא שפיר דהגמרא מדברת בדיעבד והג"א מתכוין לכתחילה.

ובזה ניהא גם משה"ק אח"כ בזה"ל וע"ק דאי אמרינן מספיקא חייבות בבה"מ דאורייתא ואינה צריכה לחזור ולברך מספיקא וגם כן אינן מוציאות האנשים א"כ מאי חומרא ומאי ג"מ איכא בזה שחייבת לברך ברה"מ דאורייתא יע"ש וכפי האמור י"ל מאחר כל שאלת הגמרא בדיעבד אה"נ בדיעבד אי בירכו בשביל האנשים אינם צריכים לחזור ולברך. לפי שיטתו שם שאם נאמר יש ספק אי חייבות מדאורייתא אם נסתפקו אינן חוזרות ומברכות מספק א"כ גם האנשים ששמעו מהם בדיעבד יש

לומר שאינן חוזרות ומיהו זה לסברתו. אבל לא כן אנכי עמדי ולבבי לא כן יחשוב. אלא אי אמרינן שיש ספק אי מחוייבות מדאורייתא א"כ יש לה להחמיר ולברך (כי אין כאן ס"ס כמ"ש איהו גופיה שם) מאחר שדעת הגאון רעק"א ז"ל והמהרש"א והפנ"י הנ"ל דעתם גם בברכות דרבנן אם רצה להחמיר יכול א"כ בברכת המזון שיש ספק שמא דאורייתא יש לה להחמיר. (ושו"ר מ"ש בזה הרה"ג בעל ערך השלחן ז"ל סי' קפ"ו הלכה ב' יע"ש). ועי' עוד להנ"ל שם סי' י"ב שכ': א"נ לעולם דנשים חייבות מדאורייתא ומ"ש בתוספתא שאין מוציאים היינו משום דרבים זילא בהו מלתא והאבעיא בגמרא הוא אי מוציאים היחיד כגון אשה עם בעלה יע"ש ודבריו תמוהים לאה"ר דהגמרא כותבת מפורש לאפוקי רבים ידי חובתן. יהוא יפרש לאפוקי רק בעלה ? וצ"ע.

ומעתה אמרתי אצא נא ואלקטה באמרים וראיתי להרעק"א ז"ל (או"ח סימן קפ"ו) שכ' אם האיש אכל כדי שביעה ומסופק אם בירך ברה"מ י"ל דאשה מוציאתו דאיכא ס"ס שמא כבר בירך ואת"ל דלא בירך שמא חייבות מהתורה. וכן אשה המסופקת אי בירכה ברה"מ י"ל דא"צ לברך דהוי ס"ס אם מחוייבת ואם בירכה יע"ש (וכן דעת זכו"ל ברכ"י קול אליהו ארעא דרבנן וכן מצדד בפמ"ג) ובזה י"ל משה"ק הש"א הנו' שכ': שי"ל שזהו אינו חומרא דאתי לידי קולא דאי אמרינן דהאיבעיא לא נפשטה בגמרא וא"כ אזלינן חכא לחומרא וכי' דהיינו הנשים חייבות מהתורה וא"כ אם שכחה אינה חייבת לברך מספיקא דהוי ס"ס ספק דילמא כבר בירכהו בהמ"ז ואת"ל שלא בירכה דילמא אינה חייבת מדאורייתא וגם זהו ס"ס המתהפך, אבל ז"א דהלא אי אמרינן את"ל שלא בירכה א"כ מיקרי ודאי לא בירכה א"כ אף שאינה חייבת רק מדרבנן צריכה לברך יע"ש וכפי האמור יש לעשות הס"ס כדברי רעק"א. (ואנן בדידן לא בעינן ס"ס המתהפך) (יש לציין שחלק מהפוסקים לא ראיתי הדברים במקורו).

ולענין אי מוציאות האנשים בדיעבד ? עי' להכה"ח ז"ל שם סק"א מהר"אשון לציון שיצאו, והנה אם נערוך הפוסקים מערכה לקראת מערכה, נראה בעליל שכן יצא, דהנה הסוברים שחייב האשה מדרבנן הלא המה: (1) רבנו יונה. (2) הוה"ק. והמסופקים אי חייבות מדאורייתא המה: (1) הר"מ (2) תוס' (3) הרא"ש (4) החינוך (5) ש"ע. (6) הלבוש (7) המאור (8) הריא"ז ז"ל. והסוברים חייבות מהתורה המה: (1) הראב"ד (2) הרשב"א (3) הר"ן (4) בעה"ג (5) הרי"ף (6) הרמב"ן (7) רבנו האי גאון (8) הריטב"א ועוד גאונים. א"כ נראה פשוט לא שבקינן כל הני רבוותא אשר נקבו בשמות ולתפוש בשנים הסוברים מדרבנן. גם אין ספק של הני רבוותא מוציא מידי ודאי הסוברים שמחוייבות מהתורה ודלא כזכרונות אליהו מע"מ אוכ"ח שאחר: שהביא סברת הרש"ל שסבר בדיעבד יצא האיש בברכת האשה כ' הוא ז"ל דעתו שלא יצא ובסוף הניח הדבר בצ"ע ולא היא מטעם האמור. ועוד כי אם אתה

מחמיר עליו נכנסת בספק ברכות וחייבת אותו בקום ועשה. לא כן אי לא בירך. ובשלמא בדידה אי נסתפקה אי בירכה יש לה שלא לברך מטעם ס"ס הנ"ל מרעק"א וז"ל ושוב חוזרין לכללין סב"ל ודלא כהמ"ב בביה"ל שכ' המחייבין יש להם על מי לסמוך ולא ידעתי למה לא התחשב בס"ס דרעק"א שהביא דעתו במ"ב שם. זהו מה שגלע"ד לענין ברכת המזון. ולענין נ"ח ע"י למרן ז"ל בסי' תרע"ה ובהרב כה"ח שם סקי"ט משם אגודה ב"ח ועוד ועוד שיכולה להוציא את האיש והיינו אם עומדים בשעה שמדלקת ושומעים הברכה ובדיעבד גם אי לא ענו אמן יצאו יע"ש. (וזה דלא כהכל בו הנז' בריש הענין הסובר שלא מוכרח להיות האיש שם). וע"י בביה"ל שם מ"ש ע"ז שאשתו מוציאתו יע"ש. ולענין מ"מ ע"י למרן סי' תרפ"ט יבכה"ח שם סקי"ב שהביא פלוגתא בדבר. ובשעת הדחק יש לסמוך על המתירין יע"ש. אגב לפי מש"ל מבעל עשרת הדברות שמטעם קול באשה ערוה אין האשה מוציאה את האיש. יש לפשוט מה שנשאל הר' חמדת צבי ז"ל (פ' וישב בדרוש לחנוכה) וז"ל נשאלתי מחכם אחד אם נשים חייבות בהלל דחנוכה כיון דהלל אמרו משום ניסא כדאיתא בערכין ד' י' וגם נשים היו באותו הנס ונ"מ להוציא אחרים ג"ח יע"ש. וכפי האמור בלא"ה אינן מוציאות. אלא דיל"ד מדוע לא אמר נ"מ לענין ברכה אי אמרת מחויבות מברכות עליו ואי לא מחויבות לא מברכות. ולזה י"ל דס"ל כהסוברים שהנשים יכולות לברך על מצות עשה שהזמן גרמא אי לא מחויבות, ע"י למרן הרב הראשי לת"א בספרו היקר יביע אומר ח"ה סימן מ"ג. אכן עדיין יש לשאול מדוע לא אמר נ"מ לענין אי מחויבות לאמרו או לא? כמו שמחויבות במקרא מגילה. וצריך להתיישב בדבר, אלא שהזמן אינו מסכים. יהשי"ת יפתח לבנו במאור תורתו אמן.

להלן מכתב המדבר בעד עצמו וכמהו הגיעו עוד מכתבים
הערות בע"פ. מפאת הענין הרב שבנושא הבאנוהו, והבאנו
תשובת מחבר המאמר שעורר את הפולמוס.

ב"ה, יום ז' שבט תשל"א

לכבוד ידידי היקר הר' ישראל הכהן שליט"א
עורך הירחון התורני „אור תורה”
הברכה והשלום ישיגוך!

הירחון מחודש שעבר (טבת ש"ז) היה מלא זיו ומפיק נוגה בגוון כתבותיהם של המאורים הגאונים שליט"א, בעלי ערך מאין לשער ונאים הדברים לירחון תורני זה ונאים הדברים למי שאמרם (כמדומני שכדוגמא זו עוד לא ראיתי בירחון) וכן יוסיף כב' בחילו לאורייתא לגוון בצורה זו ופועל הי"ת בידו יצלה.